
מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות דף יח'

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

AsherMillman@gmail.com

רב דקהל שערי תפילה
פאסאיק ניו ג'רזי

ליוזם ברוך במדינת ניו ג'רזי
by Mr. & Mrs. Dany Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

בענין תורת הנגלה ותורה הנסתר

• איתא בגמ' מח' אם מותר לבטל מצות יבום אם לאו [ואפילו לר"ג שמותר לבטל הוא רק באופן ממילא אבל לכתחילה אסור ע' מאירי יז: בהבנת תד"ה אבל שם]. ומזה נשתרבב השאלה בזה"ז אודות יבם ויבמה זקנים שאין רוצים לחלוץ מחמת איזה סיבה אם כופין לחלוץ אם לאו. ובחת"ס פסק שאין לכופין וכן הביא מכמה ראשונים ופוסקים. והגם שהביא זוהר שלכ' משמע שיש מצוה אכן אין כופין על דברי המקובלים וכ"ש הכא שמבואר בכמה פוסקים כנגדם [וכן הופסק כזה בהערוך השולחן]. והמקור להנהגה זו בבית יוסף בענין ברכת תפילין שלכמה פוסקים מוכח מגמ' דידן שמברכים שתי ברכות אכן האגור התפלא על זה שבזוהר מבואר שאין לברך אלא אחת והב"י התפלא שאי"כ במה להתפלא כלל כיון שכן מנהגינו לילך אחר גמ' דילן אפילו כנגד דברי רשב"י בהזוהר. וכן מבואר בהדרכי משה לענין קריה"ת. וכן מבואר בגמ"א ורק הוסיף שאם הם מחמירים טוב להחמיר ורק שאין כופין על זה. ובשבט הלוי הוסיף יותר שאם הקדמונים נהג איזה הנהגה ע"י תורת הנסתר (שאינו כנגד הנגלה) מצווה לשמוע לדבריהם ע"ש [ואינו ומוכרח שיש כאן מח' ודו"ק]. וסוף דבר הכל נשמע עיין בהערוה"ש (או"ח) שיש לו קבלה שא"א שבאמת יש מח' בין הזוהר והבבלי (אם לא שיש מח' בהבבלי ג"כ) ואם נראה כזה ע"כ איזה טעות יש כאן בהבנתנו בדברי הזוהר.

- שו"ת חת"ס אבהע"ז ב' פד'
- ערוך השולחן אבהע"ז קסה' יח'
- בית יוסף או"ח כה' ד"ה והאגור
- דרכי משה או"ח קמא'
- מגן אברהם או"ח סימן כה' ס"ק כ'
- שבט הלוי ח"א סימן ב'
- ערוך השולחן או"ח סו"ס כה'

אבל אם כ' בשטר לחלוץ בחנם, ומכ"ש אם נשבע עליו, יש לומר שלא נתכוון כלל לשלול היבום, והרשות וברירה בידו ליבם, אך אם יברור שלא ליבם ויבוא לחלוץ יחלוץ לה בחנם בלי תקנות שו"ם, וכזה השבועה חלה בודאי. אך הכפיה לא תהיה על החליצה אלא על עבירת שבועתו בהרחקת ר"ת, וכדומה, כי קשה מאוד להכניס עצמי לחליצה מעושה. והנה ראיתי נוסחא נ"ש [שם] מאוד מתוקנת ומתובלת, שזה לשונו אם תהיה מרת פלונית זקוקה לחלוץ אזי איזה אח מאתנו וכו' מחויב לפוטרה בחליצה בחנם, לא כתב אם תהיה זקוקה ליבם יחלוץ לה בחנם, אלא אם תהיה זקוקה לחלוץ, פי' הברירה בידו ליבם או לחלוץ, אך אם תהיה זקוקה לחלוץ או מרצון היבם או שאין הב"ד מניחים או ממנהג מאיזה טעם שתבוא לחליצה, אז תהיה בחנם, וכזה השבועה חלה בלי ספק:

אך כל זה אם נשבע ואפי' בכתב ידו בארתי באורך בתשובה אחרת (עיין חלק יו"ד סי' ר"כ וסי' רכ"ז) כדעת החו"י [סי' קצ"ד] דחמירא מדבור, אבל [לא] אם העדים כותבים שנשבע בפועל ממש והוא בעצמו יודע שלא נשבע, דכללא הוא לא מסקינן מהני שמעתיה כדמסיק תעלא מבי כרבא, ואין לנו אלא לפשר ביניהם, וכן מסקנת הגאון בית מאיר [ססי' קס"ה]:

והמאיר עיני המיחלים לחסרו יאיר עינינו בתורתו. הכ"ד א"נ:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה פה

שיל"ת, פ"ב יום ג' כ"ח מרחשון תק"ע לפ"ק. בריך רחמנא דיהיב לן את י"ג הרב המאה"ג המופלא ומופלג נ"י ע"ה פ"ה בש"ת מו"ה דוד נ"י ה' יחלימהו ויחיהו ויאושר בארץ זיו"א א:

את אשר איותה נפשו היפה אודות יבם ויבמה זקנים באים בימים שהסכימו שניהם מדעתם ורצונם שלא ליבם ולא לחלוץ כ"א להשאר זקוקים זה לזה מפני הבושה ומפני הטורח, אי יאות עבדין. הנה כל יקר ראתה עינו עין הברדלח. והנלפע"ד

דהא פשוט ומבואר בלשון הרמב"ם דמייתי הטור סי' קס"ה ובלשון תשובת הר"ן [סי' ס"א] דמייתי ב"י שם ובתה"ד סי' ר"ך דעכ"פ אם שניהם מרוצים ואין ביניהם שום טענה לא מחמת ממון או דהיא בעיא חוטרא לידה או מפני אשתו של יבם וכדומה, אזי אין לב"ד עליהם כלום לא בענין חליצה ולא ליבום כלל, וכן יש להבין מש"ס בכמה דוכתי, וכן כתב הרב"ש בס"י הנ"ל [סק"ט] בעצמו, וכן בספר נחלת שבעה בשטר חליצה סי' ב', אלא שניהם לדבר אחד נתכוונו לדברי הזוהר פרשת חקת [ק"פ ע"א] דמשמע שמצוה בחליצה. והנה אם לו יהיה כדבריהם ויהיה פלוגתא בין הפוסקים להמקובלים, הא כבר כתב הרב"י בא"ח סי' כ"ה ובמג"א שם סק"כ בשם כנה"ג דאין לכוף לנהוג כהוזהר, ואם הוא כן בדבר שאין הפוסקים מחולקים בפירוש, מכ"ש כשחולקים להדיא רק שהוזהר מחמיר, פשיטא שאין בידינו לכוף לקיים דבריו, ודי לנו שהרוצה להחמיר שאין מזיחין אותו אבל לכוף אפי' בדברים לא שמענו:

אמנם המעיין יראה שאין כאן מחלוקת כלל, שגם הזוהר לא אמרו למצוה, שאין החליצה בתורה כי אם כמצות עשה של גירושין שהרוצה לפטור אשתו ממנו ומגרשה מקיים מ"ע, לא שיהיה מ"ע לגרש, ה"ג אינו אלא להתירה לעלמא ומזה מיירי התורה, אך הזוהר התם לא קאמר שיהיה מ"ע כ"א שהוא סגולה לנשמת המת, ויהיה כעין גמילת חסד עם המתים, והוא כעין אמירת קדיש, ואין לכוף האשה אפי' לקבורתו מכ"ש לגמול חסד הזה אם הוא לה לטורח או מפני הבושה או שום טעם, ואין זה כמצות עשה שב"ד שלמטה כופין עליה, ואפי' צדקה עם החיים אפשר שאין כופין עליה מפני שמתן שכרה בצדה מכ"ש לחלוץ. ועוד ממקומו הוא מוכרע, שהזוהר כתב שם שאין מנוח לנפש המת עד שתלד האשה מאחיו בן הממלא מקומו של המת, ואם לא אז תקנתו בחליצת המנעל ובטשיה בארעא, יע"ש בטעמים עפ"י הסוד, והנה אם יהיה היבם ויבמה זקנים מאד תדל להיות לה אורח כנשים באופן שלא תלד עוד והם רוצים ביבום, היאמר הזוהר שכופין לחלוץ דוקא הואיל ולא יהיה לו ולד הממלא מקום המת ולא יתוקן כי אם בחליצת מנעל, היאומן שיאמר כן הזוהר, אע"כ שאין זה דין אלא דרשה בעלמא וג"ח עם המתים למי שירצה. וכבר באתה אשה לפני ושאלה כזה, והשבתי לה שמן

(א) יראה זרע יאריך ימים אמן.

(ג) מובא במהרי"ק שרש ק"ב.

אָפּ 1234567

כבר בן י"ג שנים כולם ע"פ האב המה מעידים, וא"כ אין ממש בעדותם. אבל זה ליתא, אעפ"י שהאמת כן הוא שכל עדותן הוא עפ"י מה שהוחזק האב את הבן בחזקת י"ג שנים, מ"מ כיון שהחזיק כן שלא בשעת מעשה עדות יבמה, והוחזק כן, הרי הוא נאמן אפי' לסקול על ידו, כאותה אשה שהיה מורכב בנה על כתיפה בפרק עשרה יוחסין [פ' ע"א], וכמ"ש הרמב"ם גדולה מזה לענין ע"א דעלמא מהימן בכה"ג לעונשים עיין פ"ו סנהדרין הלכה ו'. אני אמרתי מאז א שאם לא נאמר כן לא תמצא אדם לוקה ומביא קרבן על נדה, דמי יאמר שהיא נדה אם לא ע"ד רחוק שראינו אשה ערומה ודם שותת ויורד מאותו מקום ממש, שאז נאמר חזקה דמים יוצאים מן המקור בהרגשה, שאז אפשר שילקה ויביא חטאת הבא עליה, וזהו מציאות רחוק. וע"כ צ"ל כיון שהאשה החזיקה נדה והיתה נאמנת אז שהיא נדה, ואז לא היה העדות לענין עונשין, א"כ הבא עליה אח"כ חייב מן התורה, וזה כדברי הרמב"ם הנ"ל א. באופן שעדות השנים עפ"י אנשי ק"ק א"ש הוא עדות גמור וכשר מה"ת. והנה לפ"ז אחר שמצא מעלתו ריבוי שערות שהיו ראויים לכופף ראשן לעיקרן, וגם גומות, היה מהראוי לחלוץ, כמבואר בדברי מעלתו, וכל ספרן של צדיקים היו פתוחים לפניו כנראה מדבריו, אעפ"י שלא היה בהם גם אחד שהיה גדול כאצבע אמה, וגם כי זה לא הוזכר בש"ס וראשונים בשום מקום, ואין לפקפק על זה:

אך זה מה שמערער הרב המערער שהאב הביא החלוץ לפניו ובדקו ולא מצא שום רושם שיער. הנה אם היו כאן ב' כיתי עדים המכחישים זא"ז (כי לע"ע לא נשמע ולא נתקבל שום עדות כ"א דברי המערער יחידי, ומעלתו גבה עדות שני) אבל א"נ היו כאן ב' כיתי עדים המכחישים, אעפ"י שמן הדין היה לומר אוקי תרי להדי תרי ואוקי אשה בחזקת איסור, מ"מ הכא קיל אדרבה אוקי גברא אחזקת שהביא ב' שערות חזקה דרבא, כיון שיש עדים שעברו עליו יותר מ"ג שנים זמן רב. ועוד קולא אחרת כבר יצא הדבר בהיתר קודם ביאת עדות השניים, וזהו סברת הר"י בר ברוך כתובות כ"ו ע"ב [ד"ה אנן]:

דאף להי"א המקילין דמועיל חזקת השכנים מ"מ בעינן דוקא שלא ע"פ האב – פ"ת שם סקי"ג, ועעו"ש. וראה מ"ש בזה הג"מ רבי יצחק דוב במברגר בספרו נחלי דבש על ה' חליצה סי' קס"ט סקכ"א.

אָפּ 1234567

הדין אין לחייב אותה בעל כרחא, אך הוא טובה לבעלה כמו הדלקת שמן זית ויותר מזה, אם תרצה להטיב עמו תעשה, וכן עשתה ושמעה לקולי. ויותר מזה אין אתי בזה בדבר שאין לו שרש בש"ס ופוסקים, הנסתרות לה' אלקינו. הוא יהיה עמנו ויעזרנו ע"ד כבוד שמו הגדול:

והיה זה שלום למר ולתורתו. הכ"ד א"נ דש"ת:

משח"ק סופר מפפר"מ

תשובה פו

שיל"ת, פ"ב יום ד' ג' רחה"מ סכות תקס"ח לפ"ק. שלום ליו"ג הרב המופלא כמ"ה מאיר נ"י יושב בשבת תחמוני בק"ק קאנישא:

מכתבו הנעים הגיעני יום א' דחול המועד, ואז הגיעני גם מכתב מהרב המאה"ג דק"ק רעכניץ אשר עוררני ג"כ לטובת מכ"ת נ"י, אבל לא היה צריך לך, כי גם מאז לקחה אזני שמץ מנהו כבר הקדמתי לכתוב להקצין ה' ליב שארני נ"י, ושם יראה הרוואה מה דעתי בזה. והנה בעו"ה מרוע וחולשת מזגי לע"ע נגרשתי זה לילות שנים מהסתפח מצל סוכה, ד' ירפאני ויחזקני, וגלל כן לא יכולתי לצאת בכותבת הגסה דמיתבא דעתיה. ואעפ"י שהמועד לא מנעני מבוא באורך בד"ת ובשאלה שהשעה צריכה לך, מ"מ חולשה מנעני בעו"ה. והנה ביום אתמול בא לכאן תלמידי מו"ה אייזק במו"ה עוזר נ"י חתנו של התו' כהר"ר ליב הנ"ל ולא יכולתי להשיב פניו עכ"פ בקיצור נמרץ:

ע"ד החליצה שנעשה לפניו וב"ד הצדק דווארדיין, ועתה מעוררים עליו שהיה היבם קטן ועדיין לא הביא ב' שערות לפי דברי המערערים. ראשון תחלה נאמר מספר השנים אשר לא א יחקר עפ"י הרבה מאנשי ק"ק א"ש. לכאורה אם נפסול עדות האב ובעינין דוקא שני עדים כשרים להעיד על השנים, א"כ בעינין עדים היודעים וזוכרים יום לידתו ממש, כי אלו אנשי ק"ק א"ש המעידים עתה שהוא

(א) בפ"ת סי' קס"ט סקי"ג הגי': לו, וכצ"ל.

(ב) עיין שו"ת יו"ד סי' קמ"ד ד"ה וכבר מאז, וש"נ.

(ג) וכ"כ שם סי' קע"ה ד"ה ונ"ל, וש"נ.

(ד) תימה שלא הזכיר כלל מדברי השו"ע [סי' קס"ט סי"א]

שלשתן (כ"כ במדכ"י פ' החולין ע"ט ומ"ט ז"ע דהל"א יכולין להטעותו פ"י השליש ע"זו ואפשר דכוונתם הוא רק כשנאמת משלש לפני היבם אלל השליש ואומרת לו תן סכום זה ליכתי אחר שיחלון דכדן מעמד שלשתן אין ביכולת לומר משטה היתוי בך כמ"ש במ"מ סי' פ"א סעיף י"ז ע"ט ועוד משטה היתוי בך כמ"ש במ"מ סי' פ"א סעיף י"ז ע"ט ועוד יתבאר זה בסעיף קס"ט):

י"ג נתב הרמב"ם בפ"ב דין מ"ז יבמה שתבעה היבם לחליצה והיא אומרת איני חולצת ולא נוטלת כתובה אלא אשב בבית בעלי כשאר כל האלמנות אין שומעין לה שהרי הקנו אותה לזה מן השמים ורצה מייבם רצה חולץ ונותן כתובה ולא עוד אלא אפילו אמרה אני נוזנת משלי ואשב ענונה כל ימי חיי אין שומעין לה שהרי היבם אימר לה כל זמן שאתה זקוקה לי אין נותנין לי אשה אחרת ואפילו היה גשוי אפשר שישא אשה אחרת או תהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני היבמה עכ"ל והועתק זה בש"ע סעיף ג' בקיצור ע"ש ודבריו צריכין ביאור דמקודם אמר המעם ראשה הקנו לו מן השמים וביכולתו לכופה או לחליצה או ליבום וכן הוא האמת שהרי התורה אומרת כן שבו הדבר תלוי ואח"כ אמר דצריך אמתלא שיתנו לו אחרת או למנוע מריבה בתוך ביתו:

כ אמנם ביאור דבריו כן הוא דאמת שהתורה זיכתה לו לעשות בה כרצונו אבל זהו הכל אם רצונה להנשא כדכתיב לא תהיה אשת המת החוצה וגי' ואז הברירה בידו לייבם או לחלוץ אבל כשאין רצונה להנשא לא הטילה עליו התורה וכעין שכתבנו בסעיף י"ח ולכן הוצרך הרמב"ם למעם אמתלא וברישא שאימר מפני שהקנו לו מן השמים זהו כשרצונה לישב בבית בעלה ככל האלמנות וליוון מנכסיו בזה וודאי ביכולת היבם לומר לה לא אתן לך דירה ולא מזונות ואחלוץ לך יאתן לך כתובתך ותצא מביתו ואם הוא תובע לחלוץ והיא תובעת להתייבם הדין עמו דברדידה תלי רחמנא (רש"י כמזנות ס"ד.) ואם אינה שומעת כותבין עליה אגרת מרד אפילו למשנה ראשונה דמצות יבום קודם (ס"ט) (ועכ"ש סק"ט וז"ע מנ"ל דזהו אמתלא שאין רצונה לחלוץ מחמת נוסה ואין נוסה כמזנות התורה):

כ"א כל יבמה שדינה שתחלוץ ולא תתייבם ה"ז נוטלת כתובתה אם יש לה כתובה כשארי כל האלמנות וגם שמין לה בגדיה כמו לאלמנה וכן אם היה היבם מוכה שחין או שארי מומין שבס"י קנ"ד חולץ לה בע"כ כיון שאינה מתרצית ביבום ונוטלת כתובתה ואפילו היו המומין ההם בבעלה יכולה לומר לאחיק הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל וכמ"ש בס"י קנ"ד וזהו אפילו למאן דס"ל מצות יבום קודם וכן אם נולדו בה מומין כשהיא שומרת יבם אינו יכול לומר רצוני היה רק ביבום ולא בחליצה ועתה

גם היא רוצה שאין כופין לחלוץ ודלא כדיעות גדולי אחרונים שהבאנו בסעיף מ"ו בחלוקה השנייה אלא אפילו היא אינה רוצה ביבום אין כופין אותה לחלוץ אפילו להסוכרים מצות חליצה קודמת אם אינה נותנת אמתלא כמ"ש ואיך עושין מסלקין ידיהן לגמרי שאין מניחים אותו לייבם איתה בע"כ וגם אין כופין אותו לחלוץ אלא אם ביכולת להטעותו מטעין אותו ובא"ל מסלקין ידיהם מזה כמ"ש וסברא השנייה סוברת דביש לו אשה כופין בכל מיני כפיה עד שיחלוץ והסברא השלישית סוברת דאפילו בלא אשה אחרת כשהיא אינה רוצה להתייבם וידענו שאין כוונתו לשם מצוה ואין ביכולת להטעותו דכופין אותו לחלוץ והמנהג בסברא הראשונה שאין כופין בשום עניין (הנ"ש סק"ט) תמה על הרמ"א ואין כאן תימא דכן הוא בתוס' כמזנות ס"ד. סד"ה ודיני פ"ט):

י"ח עוד כתב וז"ל וכל זה כשהוא אומר שרוצה להתייבם ואפשר להתייבם שאין חשש איסור ביבומו אבל אם אומר שאינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ כופין אותו ודווקא בבאה מחמת טענה כדרך שנתבאר לעיל סי' קנ"ד מיהו אם אפשר להטעותו ולומר לו שיקח ממון הרבה על החליצה מטעין ליה כדי שלא נצטרך לכופו ויזהרו שלא ישלישו הממון ביד שלישי כי אז לא היינו יכולים לומר לו משמים היינו בך עכ"ל ביאור דבריו דאע"ג דכשאנו רוצה לא ביבום ולא בחליצה וודאי דכופין אותו זהו כשהיא באה מחמת טענה שרצונה להנשא כמ"ש בס"י קנ"ד שתהא לה על מי לסמוך לעת זקנותה כמ"ש שם אבל אם אין לה הכרח להנשא אין כופין אותו כלל ותשב בלא חליצה ובלא יבום ולמדנו מזה דאם גם היא זקנה שאינה תובעת החליצה מפני שכבר נתייאשה מלהנשא לבעל אין ב"ד כופין אותם לחלוץ לה ואמת שע"פ הוזהר הוה החליצה תקון גדול למת מ"מ אין ביכולתנו לכופו מפני זה אלא מודיעין אותם ומבקשין מהם שיעשו תקון לנשמת המת אבל אין כופין אותם (וכ"כ ה"ח"ס) ואע"ג דוהו מ"ע לחלוץ או לייבם מ"מ אין כופין דהמצוה הוא רק כשרצונה להנשא כדכתיב לא תהיה אשת המת החוצה וגי' אבל כשרצונה לישב באלמנותה אין כופין (וע' תוס' כמזנות ס"ד. ד"ה תנע כמ"ד דלתירון ראשון כופין גם בלא טענה כדעת הוזהר) אך כשתובעת חליצה ובאה מחמת טענה כופין אותו לחלוץ ויותר טוב להטעותו מלכופו וזה שכתב שלא ישלישו ביד שלישי היינו מעמא דמעמא דחליצה מוטעת כשירה משום שיכולה לומר משטה הייתי בך (יבמות ק"ו.) כמו במזל דינר והעבירני את המעבורת שנתבאר בח"מ סי' רס"ד שאין לו אלא שכרו מפני שיכול לומר משטה הייתי בך וה"ג כן הוא ושם נתבאר דאם כבר קיבל הדינר אין מוציאין מידו וא"כ גם ביד שלישי לא ישלישו כדי שלא יקנה ע"פ מעמד

ואם הפסיק בדיבור חוזר ומברך וכו'. כתב המרדכי (הל' תפילין יב:) **נשם ר"ת** דאם סח לזרוך תפילין לא היו הפסק כמו בצרכת המוליא ומצאו צ"י (כו: ד"ה וכמונ עול) **ופסק כן בשלמן ערוך (פ"י י:)** **וכבר** שמעתי שהרב הגדול מהר"ר ליב ז"ל בן זללאל מפראג תמה ואמר היאך מנינו דבר כזה לצד שמי צרכות מענין אחד על מצוה אחת אכן מלאמי צמון דברי הרז"ה נפרק נחלא דר"ה (המאור ד"ה ואני אומר) ישוה על זה והוא דמפרש לשם דאע"ג דשמי מצות הן מכל מקום כיון דכתיב והיה לך לאות על ירך ולזכרון בן עיניך לרך זכירה שיהא מוכף מפלה של ראש לתפלה של יד כדי שמהא הויה אחת לשמיהן ואם הסיח דעמו והפליג בדברים צנייהם

הסכימו כן וכמו עוד שצילדומו היה מצדך צרכה אחת משום דכיון דפליגי ביה רצותא טוב יותר שלא לצדך דצרכות אינן מעכבות (וישאלמי צרכות פ"ב ה"א) ממה שיצדך צרכה לצטלה עד שלמד מנחות ונראה לו לפוס ריהטא דגמרא שיש לצדך שמי צרכות וכן היה נוהג הר"מ ע"כ: **והאגור** (פי' לו) כתב וזה לשונו ואני המחבר מלאמי נספר הזוהר צפרשא פינתס יב מאמר דרבי שמעון בן יוחאי דאין לצדך על שניהם אלא צרכה אחת וזה לשונו אמר רבי שמעון תפילין אינון על מוחא לקבל זכור ותפילין דדרועא שמאלא על לביה לקבל שמור ומה זכור ושמור דציבור אחד נאמרו אף הכא צרכה אחת לתרווייהו ולא לריך לאפרשא צשהייא צעלמא בן דא לדה כמה

עצירה היא צידו לפיכך חוזר ומברך צרכה של תפלה של יד וממשמש בתפילה של יד ומחוק את הקשר ועוד מצדך צרכה שניה על של ראש ומוכף שמי מצות זו לו וכו' עד והוי ליה כמצדך שמים על של ראש וכו' עיין שם ומצאו גם צ"י (כו: ד"ה ויברך) על שם הר"ן הנה המישב דלא מברך שמי הצרכות ממש על של ראש נלמד אלא ממשמש בשל יד וכו' והוי ליה כמצדך שמים על של ראש ולא מברך ממש וזריך לומר לפי זה דבשאינ צידו אלא תפלה של ראש דאינו

במצותיו וצונו להניח תפילין ואחר כך של ראש ויברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין. אף על פי שרוב אלפס (הל' תפילין ח.) פסק שאין לברך על שתיהן אלא ברכה אחת שהיא להניח אלא אם כן יפסיק ביניהן בדיבור שאז מברך על של ראש על מצות תפילין (יג) וכן כתב רש"י והרבה מהמחברים. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל הסכים שיש לברך שתי ברכות אף בלא הפסק ואם הפסיק בדיבור חוזר ומברך על של ראש להניח

דאוקמוה ואני תמהתי על הני רצרי החולקים על רבי שמעון בן יוחאי אס היה שידעו מאמר זה ומכל מקום העולם נוהגים לצד שמים עכ"ל. ואני יודע למה תמה על זה יותר מכמה דינים שנגזרו שכתב רבי שמעון בן יוחאי נספר הזוהר היפך ממסקנא דתלמודא ואין הפוסקים כותבים אלא מסקנא דתלמודא ועומא משום דאפילו אס היו יודעים דברי רבי שמעון בן יוחאי לא הו חיישי להו צמקוס דפליגי אלתלמודא דידן והמפרשים דלעולם לריך לצדך שמים משמע להו דנהדיא קאמר תלמודא הכי ולפיכך פסקו כן כל שכן צנימי הפוסקים עדין לא נגלה ספר המאור הקדוש בעולם ועוד שאין המאמר ההוא מכריע שלא לצדך אלא צרכה אחת דהא אפשר דאיהו נמי סבר דמצדך שמים ומה שכתב אף הכא צרכה אחת לתרווייהו היינו לומר דצרכת להניח קאי נמי אשל ראש ומשום הכי אין להפסיק צנייהם: **והרב מהר"י** חצי כתב ששמע מקובלים אומרים שצמלו נספר הזוהר שאסור לצדך שמים ושהראו לו רבים מהם אוחס המאמרים וראה שאין צהם עזר כל כך לקיים מה שאומרים בשמם ושמקובל אחד הראה לו מאמרים שאפשר לקיים מהם שראו לצדך שמים והוא ז"ל כתב שהיה נוהג לצדך שמים כדברי ר"ת ולהגיל עצמו מספק צרכה לצטלה היה אומר אחר הצרכה צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. **ואע"פ** שאין משיבין את הארי אין דבר זה נראה צניי שציבא האדם עצמו לדיי ספק צרכה לצטלה ויסמוך על שיאמר צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: **ובתב** הר"ן נסוף ראש השנה (יא. ד"ה אלו) **נשם הרז"ה** (המאור יב. סודי ואני אומר) דהיינו טעמא דאמרינן סח בן עיניך לרך זכירה שיהא מוכף מפלה של יד כדי שמהא הויה אחת לשמיהם ואם הסיח דעמו והפליג בדברים צנייהם עצירה היא צידו לפיכך חוזר ומברך צרכת תפילה של יד וממשמש בתפילין של יד ומחוק את הקשר ועוד מצדך צרכה שניה על של ראש ומוכף שמי המצות זו לו עכ"ל. **והרשב"א** כתב בשו"ע (ח"א סי' קנו ומתע ומ"ה סי' יא) יג כדברי קצת הגאונים והר"י שאלמו שאין מצרכין אלא צרכה אחת על שמהם אנו נוהגים עד כאן וכן הלכה מאחר שהר"י והרמב"ם ז"ל מסכימים בכך וכל שכן שרש"י והרשב"א סוגרים כן וכן נהגו העולם שלא לצדך אלא צרכה אחת לבד (ה):

ז כתב האגור (פי' לו) פסק מהר"י מולן (שו"ת מהר"י החדשות סי' ז) שיש לצדך להניח צמקן תחת הה"א אצל לא צפתח וצדגש: אף כי אין חילוק במשמעות מכל מקום ראוי לצדך צלשון הכתוב להניח צמקן כמו להניח צרכה אל צמקן (יחזקאל מד ב):

דרבי משה

(ה) **ומנהגינו** לברך שתי ברכות כהסכמת הר"ם והרא"ש והר"ן דהו בתראי והסכימו לדעת רוב הגאונים לברך שתי ברכות ואין לשנות ומכל מקום טוב לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כדברי הר"י בן חביב ואין זה נקרא מביא לידי ברכה לבטלה מאחר שנראה שהלכה לברך שתי ברכות ולא אמרינן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד רק לרווחא דמילתא כן נראה לי:

פרישה

(יג) **וכן כתב רש"י והרבה מהמחברים.** וכן פסק בית יוסף אכן הרא"ש כתב [לצדך שמי צרכות והכי קי"ל] יד וואמרים אחר הצרכות צרוך שם וכו' וכן ביא הצ"י שהיה נוהג כן מהר"י ח' חצי:

דרישה

וכן אם מניח תפילין של ראש לבר יברך שמים וכן משמע לשון דחזור ומברך שחוזר ומברך אותה ברכה שבירך כבר אלא שהמקשן לא הבין דבריו והיה סבור דקאמר שמברך ברכה אחרת ופריך לה דאפילו לא סח מברך על של ראש על מצות ותירצו אביי ורבא דהא דקאמר דחזור ומברך היינו שחוזר ומברך ברכה שבירך כבר מלבד הברכה שנתקנה לה לשל ראש וכן כתב בעל הלכות גדולות (הל' תפילין מו:) וכן כתב רב עמרם ז"ל בסדר ברכות שלו וכן בספר השכם וכן בלקח טוב (כא פרשה ט) וכן היה נוהג מהר"ם מרוטנבורג עכ"ל: **ועוד** היה נראה לי ראיה גדולה לדברי הרא"ש מדאמרינן בגמרא פרק הרואה דף ס' ע"ב כי מיתעד

הגהות והערות

[ב] **פנינו** בזה ליחא ועיין בתקוני זהר (תקון כ"א נו ע"א) תפילין דרישא לקבל זכור תפילין דיר לקבל שמור: [ג] **ופה** שכתוב בח"א סי' תעד שמברך שמים אינו מהרש"א ז"ל אלא מהמרים ז"ל (כנה"ג) ועיין מה שכתב בהגהות החמים לחיים על תשובת הרשב"א ח"ה סי' יא: [ד] **בדפוסים** שלפנינו ראו יצא חסרו הנייר והשלגו חלקיה עפ"י רח"י והיחר עפ"י מה שהריא רבינו בדרישה מה שכתב בפרישה:

ורבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל כתב שמעמי שכתבו נספר הוזהר שאין לקרות כלל אלא אחד וראוי למוט לדבריו אם האמת הוא כך שאני לא ראייתו כתוב אלא שמעמיו עכ"ל ואני הכותב זיתי למואלו הוא צפנת ויקהל (יז.) ו"ל ואסיר למיקרי צאורייתא צר חד צלמודי ושתקין ושמעין מלה מפומיה כאלו קצלין לה האי שתמא מטורה דסיני ומאן דקרי צאורייתא ליהוי חד קאיס עליה ושתיק דלא ישתבח צר דיבור חד צלמודי לא תרין דיבורים לשון הקודש חד וחד הוא לא תרין ואי תרין משתבחין כפי"ט גריעותא דרוח דמהינותא איהו וגריעו דיקרא לאורייתא. וקודם לזה (רב) כתוב אי היה צלומא אשתמעת לאודיין דבר נש לית מאן דליית לה לעילא ולית דלייתין

ד ואם שליח צבור רוצה לברך בעצמו ולקרות (ח) צריך שיהיה אחר עומד אצלו דתניא בתוספתא חזן העומד לקרות אחד עומד ומחזן עליו עד שיקרא. (ט) וגרסינן נמי בירושלמי רב שמואל בר רב יצחק על לבי כנישתא וחזא חזנא דקרא ולא קאי בר אינש תחותיה אמר ליה אסיר לך כשם שניתנה על ידי סרסור כך אנו צריכין לנהוג בה (י) על ידי סרסור: ה אין הקורא רשאי לקרות (ב) עד שיכלה אמן מפי הציבור:

נוהגים שהעולה הוא קורא בקול רם כדי שלא לזיז את מי שאינו נקי בדקדוק הקריאה מעמידין מקרא אחד אצל העולה והמקרא אומר כל מינה ומינה ממלה ואח"כ אומרה הקורא ויש סמך למנהג זה ממאי דפירש רש"י צפרק קמא דשבת (ב): אהא דתניא ז' אצל מסדר הוא ראשי פרשיותו שמחך שראש הפרשה שגורה צפוי הוא נזכר יכולה למחר ומסייע את שבעה הקורים בנקודה וטעמיה בלחש ע"כ. ואע"פ שהנוהגים מנהג זה המקרא אומר המינה בקול רם נראה דלא דמי למאי דלמריין לא יקראו שנים בקול רם דהמש שיהיה מוואיין המינה מפייהם צבת אחת אצל הם כשהמקרא אומר המינה העולה שותק וכשהעולה חוזר ואומר אותה המקרא שותק ולעולם אין שם אלא קול אחד לצד מהאי טעמא אפשר שאפילו לדברי ספר הוזהר שציר דמי המנהג הזה:

לית אחריין צר מאן דשמע בקדמיתא צנין כך צעי לאסתמרא דלא ישמעון להיה צלומא צני נשא ומו דמילתא דלולתא אסתמרא צעלמא עילאה ומלה דעלמא עילאה לא איצטרין לימשמע כגוונא דא מאן דקרי צפרא לאורייתא חד קארי וחד ליסתוק ואי תרי קראן צאורייתא גרמי מהינותא לעילא ע"כ וכיון דלדברי הוזהר אסור לקרות אלא אחד לצד ועכשו שנהגו ששליח צבור הוא הקורא העולה אסור לקרות אע"פ שדברי הפוסקים צריך לקרות ואם לא יקרא כתבו דהוי ברכה לצטלה מאחר שלא נזכר זה בלמוד נהדיא לא צנדין דברי הוזהר מפני דברי הפוסקים ועוד דהא איכא למימר דכל שהעולה שומע מה ששליח צבור קורא ומכוין לצד לדבריו הרי הוא כקורא דשומע כעונה (סוכה לז.) הילכך צריך לזהר העולה מלקרות עם שליח צבור ומיהו אפשר שאפילו לדברי הוזהר רשאי לקרות והוא שלא ישמע לאזניו וכן משמע מהלשון השני שכתבתי דמדמה ליה לתפלה שאסור השמיע לאזניו ואע"פ שבלשון הראשון שכתבתי לא הזכיר אלא דיבור אפשר דכל שאינו משמיע לאזניו לא קרי ליה דיבור וכן ראוי לעשות קרות העולה נחת צענין שלא ישמיע לאזניו (ב): בני רומניא

ה המקרא שותק ולעולם אין שם אלא קול אחד לצד מהאי טעמא אפשר שאפילו לדברי ספר הוזהר שציר דמי המנהג הזה:
ד ואם שליח צבור רוצה לברך בעצמו ולקרות צריך שיהיה אחר עומד אצלו דתניא בתוספתא (מגילה פ"ג ה"ג) העומד לקרות וכו' וגרסינן נמי בירושלמי (מגילה פ"ד ה"א) רב שמואל בר רב יצחק על לבי כנישתא וכו'. כל זה כתבו הר"ף (ד) והרא"ש (פי"ה) צפרק הקורא את המגילה עומד: וכו"ש רבינו ואם ש"צ רוצה לברך בעצמו ולקרות. נתבאר בסיומן קל"ט (גמאל): ה אין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הציבור. הצבור. בטענה פרק ואלו נאמרין (לט): א"ר זירא אמר רב ואלו הקורא רשאי לקרות עומד אמן עד שמתלה ברכה מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות נצורה עד שיכלה אמן מפי הציבור והרמב"ם (תפלה פ"ג ה"ו) ורבינו לא כתבו אלא הא דאין הקורא רשאי לקרות עד שיכלה אמן מפי הציבור משום דלדין דאין הציבור רשאי לענות אמן עד שמתלה ברכה מפי הקורא אינה מיוחדת לקריאת התורה שדין כל הברכות כך הוא שאין עונין אמן עד שמתלה הברכה מפי המנצח:

דרכי משה (ב) ו"י נראה שאין הכרח בדברי הוזהר כלל יותר ממה שמוזכר במגילה דבתורה לא יקראו שנים שפירשו הפוסקים דמירי בקול רם משום דתרי קלי לא מישמעו והוא הדין דדברי הוזהר מיירי בכהאי גוונא ותדע שהרי בימי הוזהר לא נהגו מנהגא דידן שהשליח צבור היה קורא הכל אלא העולה היה קורא כדן התלמוד ולכן כתב שם דלא יקרא אחר עמו ומה שכתב דלהייה חד קאיס עליה ושתיק וכתב נמי חד קרי וחד לישתוק

דמשמע קצת שהיו נוהגים מנהגא דידן אינו כן אלא ר"ל כמו שהוא בתוספתא דבעינן אחד שמחזן על הקורא והוא בעי לישתוק ואין לזוז מדברי הפוסקים אף אם היו דברי הוזהר חולקים עליהם כן ג"ל דלא כב"י שכתב דלא שבקינן דברי הוזהר מפני דברי הפוסקים והוצרך לעשות פשרה ביניהם ובתוספות פרק ראוהו ב"ד (ד"ה חו. ד"ה אבל שנים) כתבו בהדיא דהמנהג בזמן הזה ששנים קורין:

פרישה (ח) צריך שיהיה אחר עומד אצלו וכו'. גם יאמר לו שיקרא כמו שכתב רבינו בסיומן קל"ט וכן כתב צ"י פירוש דברי רבינו בסיומן קל"ט ע"ש: (ט) וגרסינן נמי בירושלמי וכו' וחזא חזנא דקרא וכו'. זה לשון הירושלמי רבי מגי אמר שמואל צר יתח על לבי כנישתא חזנא חזנא חזנא מתרגם ולא מיפק צר נש תחותי א"ל אסור לך כשם שניתנה על ידי סרסור כך אנו צריכין לנהוג צע על ידי סרסור עכ"ל פרק הקורא את המגילה עומד (ד' ע"ד) ולכאורה נראה דר"ל דדוקא אם החזן רצה לקרוא ולתרגם אסור אצל לענין הקריאה היה נראה שיכול החזן לקרות בלא אחר עומד עליו וכן זכ"ל וזה הירושלמי על המתרגם בסיומן י' דלא יתרגם החזן עצמו דלמריין בירושלמי רבי שמואל צר יתח על לבי כנישתא חזנא חזנא דקאי מתרגם ולא קאי צר נש תחותי א"ל אסור לך כשם וכו' עכ"ל והבאנו צ"י בסיומן קמ"ה עיין שם וכן כתבו בשג"י הלקט (פי"ה) ואם כן לא היינו רבינו

פרישה ראייה מהירושלמי כלום שצריך שיהא אחר עומד אצלו ואפשר שנוסחא אחרתא הייתה לדברינו דנבני הירושלמי חן וגרסינן חזנא חזנא חזנא דקרא אי נמי דקרינא ליה לדברינו כיון שמתקיים הירושלמי העטם כשם שניתנה על ידי סרסור כך אנו צריכין לנהוג צע אם כן מה לי לקרות מה לי לתרגם ועל כרחך הא דנקט מתרגם לאו דוקא הוא: (י) על ידי סרסור וכו'. דכתיב (צבים ה ה) אנכי עומד צין יי וצבינס: (יא) עד שיכלה אמן מפי הציבור. בטענה פרק אלו נאמרין א"ר זירא א"ר חסדא אין הציבור רשאי לענות אמן עד שמתלה ברכה מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות נצורה עד שיכלה אמן מפי הציבור והרמב"ם ורבינו לא כתבו אלא הא דאין הקורא רשאי לקרות עד שיכלה אמן מפי הציבור משום דלדין דאין הציבור רשאי לענות אמן עד שמתלה ברכה מפי הקורא אינה מיוחדת לקריאת התורה שדין כל הברכות כך הוא שאין עונין אמן עד שמתלה הברכה מפי המנצח. צ"י:

דרישה הזוהר מיירי בכי האי גוונא ותדע שהרי בימי הוזהר לא נהגו מנהגא דידן שהשליח צבור היה קורא את הכל אלא העולים היו קוראים כדן התלמוד ולכן כתב שם דלא יקרא אחר עמו. ומ"ש דליהוי חד קאיס עליה ושתיק וכתב נמי חד קרי וחד לישתוק דמשמע קצת שהיו נוהגין מנהג דידן אינו כן אלא ר"ל כמו שהוא בתוספתא דבעינן אחד שמחזן על הקורא והוא בעי לישתוק ואין לזוז מדברי הפוסקים אף אם היה הזוהר חולק עליהם כ"ל ודלא כב"י שכתב דלא שבקינן דברי הוזהר מפני דברי הפוסקים והוצרך לעשות פשרה ביניהם עכ"ל:

הגהות והערות (י) וכו' ויבא דתניא ר"ל חו. ד"ה שמינה. (י) וכו' ויבא דתניא ר"ל חו. ד"ה שמינה.

סימן ב

כבוד ידידי ורצ חביבי הרב הגאון המשפוח ומופלג מאד עוסק במלאכת הקודש כשי"ח מו"ה יששכר דוב גאלדשטיין שליט"א, מנהיג לעדתו צירושתי.

אחדשה"ע ושלוש תורתו.

יקרת מתכנני קבלתי ואשר שאל בלשון אחד בתשובה חיים אריח סוס"י ג"א, שכתב וכן אני אומר כל המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקים חייב משום זורע כלאים פן תוקדש המלאכה אשר תזרע, ולעומת זה המערב ספרי הגיון עם ד"ת עובר על חורש צשור וחמור יחדיו וכו', וכי"כ כי צמח תשובה מנחת אלעזר ח"צ סי' ע"ח, שרע"ט ע"ז דחם לי לכה"ס להיות כוונתו כפשוטו, והביא מדברי המג"א והב"י שמלאים דברי זור"ק וכתבי הארי"ז ללמנהג ולהלכה, אלא במחכ"ת פלטה קולמסו של הח"ס, ודבר רק דרך נחות משום סופא דרע"ט על דברי הגיון ע"כ, ובזקק כי כ"ת שאין דברי הח"ס מוכיחים כן, דכל גוף דבריו לא באו אלא להשיב לשכנגדו שהביא מדברי הארי"ז, ושאל דעתי העניי צ"ח. אני באמת איני כדאי וגם זמני מוגבל, ומימי אשיב בקצור הנלעג"ד צ"ח.

ואצ"ן ואומר שדברי הח"ס קלורין הם לעינים וכחוצים ניסודות החכמה ובמחכ"ת הגב"ל המשיג דברי מרן פשוטים, אלא גם בתורת הנסתר עמו, חליק של לערצב, אלא גם בתורת הנסתר של ספ"ק פלח הגב"ק הרמ"ע בהקדמתו הנפלאה של ספ"ק פלח הרמון כאשר דבר שם בדרכים השונים בחכמה זו כתב תו"ד וכשם שאסור ונמנע לזרף ולערצב פשעי הקמחי עם הפרדס אלא עוב אשר נאחז צ"ח וגם מזה אל תנה ידיו הא"י כי אורח"י והא"י כי אורח"י כך אסור ונמנע לזרף ולערצב חכמת הארי"ז לא מיני ולא מקלחה עם ספר הזה וכל דכות"י ועל דבר זה נכתב ברית ע"כ ע"ש עוד והעטם כי כי הרמ"ק ז"ל דרש כל ימיו בעולם אחר והארי"ז ז"ל ז"ל דרש כל ימיו בעולם אחר גבור ואסור לערצבם כשם שאסור לערצב הפשע עם הנסתר וע"ה.

וע"כ נלעג"ד כלל גדול צ"ח, דודאי במקום שהקדמוני עיי ידע"תם גם בקדושת תורת אמת יתבו עממא לתורה הנגלה או נתנו טעם עפ"י הקבלה למלכות ממלות התורה, או שעי' ידע"תם באורות הזו"כ והקבלה הנהיגו אח"כ הנהגה טובה, צ"ח או מלויים ועומדים לשמוע דבריהם כי חכמי אמת הם, ומח המין הוא שהבית יוסף בארי"ח וכן המג"א

דמוכה כן כמזוחר בתשובת הגרעק"א לשוק של ענייניו דלימא דשוק של גלוי ערוה רק למעלה מן הארכובה, וכיון דכל חילי דפמ"ג רק מדמיון שוק של צהמה וכבר כתבנו דאין משם ראייה, אי"כ שוב הדריין להסח לשון שוק שבשאר מקומות שכולל נמי חלק הרגל אשר למטה מן הקיי"א, ושפיר דייק החיי"א לכתוב וכן פרוסת רגליה וכו', דרק זה מותר באיתגליה, וכל השאר לריך להיות מכוסה, או צבד, או עכ"פ צנרצם.

ונראה לעי"ד ראייה לזה מלשון הב"י ממשי"כ על דברי הטור בסומן ע"ה שכתב וכן אם שוקה מגולה וכו' ח"ל הב"י כלומר שאע"פ שאינו מקום לנוע צ"ח הוא ערוה צ"ח, ואי ס"ד דהיינו ממקום הברך עד הגוף, היתכן קס"ד כזאת שמקום זה לא יהיה ערוה צ"ח מקום שהוא המרגיל הכי גדול נערוה ורגליה יורדת מוח כתיב. ותו דגם צ"ח מקום זה מקום לנוע הוא, כדמשמע במגילת כ"ד ע"ה ע"ש רש"י ד"ה פוחה וע"ה כ"ד ע"כ רש"י ד"ה קטן, וע"ה בהבחות הב"י אות צ' דמפורש כן וע"ש צט"ו ורש"ש צ"ח. אלא כ"ל דהבית יוסף קרא גם לפרק שלמטה מן הארכובה שוק ח"ה דקמ"ל דגם זה בכלל ערוה לענין ק"ש וגלוי ערוה לענין אשה אי"ש.

ובי"ב מדברי הב"י שם צ"ח שכתב דהיה סברא מבחון דאין לחוש כלל לגילוי השוק וכו' ואפילו צ"ח ליכא איסור להסתכל בהם (לולא דקמ"ל העור) דמן הסחם הן מלוכלכות בעיט וז"ל ולא יגיע לדי הרהור וכו' וע"ה ופמ"ג ח"ל ואי ס"ד דהב"י אשוק שלמעלה מן הארכובה עד הגוף קאי, אי"כ אין לך תמחון לצב גדול מזה שיעלה על לב שום עושה דהיה מותר להסתכל בא"י צירך הסמוך למקום הגוף ממש. וגם וכי שם מן הסחם מלוכלך בעיט וכו' (והיינו מחמת מלאכה וכיו"כ כמשי"כ הפמ"ג), אלא ודאי כמשי"כ עפ"י חוסי מנחות ח"ל דשוק דאדם מתחיל למעלה מרגל החתחון, ועפ"י דין צירך להיות מכוסה או צבד או צנרצם וכיו"כ, ולא מלאחי כדי סמיכה להחיר, מלאחר שבחיי"א מזוחר לאיסור ובפמ"ג אינו מזוחר להיחר כ"ל. והקצ"ה ילגלו משגיאות ויעברו לנו לעבדו באמת.

ידידו דושי"ת מפכה לחסדי ה'.

ע"ע ח"ה סי' ע"ה-ב, ח"י סי' י"ד

ועי"ן בלשון רש"י צ"ב נ"ז ע"כ ד"ה לפי, משמע קלח כדבריו, וכבר העיר צ"ח בתשובת ז"ר יעקב ח"צ סי' א' בהגב בן המחבר ז"ל, וע"ש פנינים התשובה. וכבר כתבנו דבתשובת הגרעק"א מהד"ה הכריע כדחתום מנחות ל"ז דיש חילוק בין שוק דאדם לכהמה והיינו לחומרא כמשי"כ.

* שרי מש"כ בחון א"ש א"ח סי' ט"ז אות ח' ובתחלה כתב למרי כדבריו וגם הביא דברי הב"י שהוכרתי וכתב לאיסור. רק כסוד כתב שוב שקשה להכריע דבר ומה לדברי הפמ"ג, וכבר כתבתי שם שהפמ"ג לא כתב דרך מוחלט ודברי ב"י וכו' מכריעים לאיסור.

יסוד המעבד צלילית, ושנית הוסיפה תורה דין לצב
 תכלת, וזה נהי דלמלאו בעינן מן התורה מי"מ אין
 הצבע מעבד לעולם, וכיון דזפרשת כי תלא כתיב
 סתם גדילים תעשה לך שמחה ילפינן מספר החוטאים
 גם בלי תכלת כ"ל מדהת"ס, ושם אינו מפורש
 זפרשה שום לצב הי"ז כאלו פירשה לן תורה דדין
 התכלת היא מלוא לכתחלה זפ"ע, ואין מה שאינה
 ראוי לתכלת משפיע על עיקר מלוא לי"ת המעבדת
 דהיינו מספר החוטאים, וכעין זה כ' תוס' מנחות י"ח
 ז"ב דאי לאו דכתיב כל זשרו היו דרשין זשרו
 מאזרחי דוקא כמפורש זקרא דלא זעין גם ראוי
 לצילה יע"ש.

ולשיטת תוס' לא קשה שאלת הראשונים מדוע
 תכלת ולבן נמנה למלוא אחת ותפילין של
 יד וראש לז' מלות, דזחפילין ז' מלות גמורות הם
 ואם אין לו רק של יד או של ראש מניח אחת שום
 לו, משא"כ תכלת ולבן דמלוא המעבדת היא ד'
 חוטין שוין או שאין שוין, ומראה התכלת דין מדיני
 המלוא לכתחלה.

איברא הרמב"ן בספר המלות זשורש זשיעי מתקשה
 זזה דלמה נמנו תפילין של יד ושל ראש
 לז' מלות ותכלת ולבן למלוא אחת, ונדחק הרמב"ן
 משום דתפילין של יד וראש הם ז' מעשים, משא"כ
 התכלת ולבן לזישה אחת היא יע"ש. ולהג"ל נראה,
 דאולי דעת הרמב"ן דמעיקר הדין תכלת אינו מעבד
 את הלבן היינו שמתיל זחמת רק ז' חוטי לבן וא"כ
 תפילין ולי"ת הם דומין לגמרי דבלי"ת לי"ת אלא חדא
 אינו מקיים אלא חזי מה זייתה תורה ויקשה ז"ש
 תפילין נמנה ז' מלות ומי"ש לי"ת, ולדעת הרמב"ן
 י"ל זחמת כס' השאג"א דעכ"פ ראוי לתכלת זעין.
 ומה מאד נמתק זזה זיעת הרמב"ן זמלחמות פ"ב
 דזבת (היבא גם זשאג"א שם) דלז"ש גם מלבן
 פטור דעכ"פ ראוי לתכלת זעין דלא כס' תוס',
 דהרמב"ן זזה לשיטתו אזיל. ושיון לשון הרמב"ם פ"א
 ה"ג וה"ד מלי"ת זכס' קרן אורה ריש פ"ד דמנחות.

סימן ד

שאלה בענין תעשה ולא מן העשוי ובענין תלי לשהמה בזיציית

א) **מנחות** מ"ב ז"ב תוס' ד"ה הקול"ס, פי' הקונע'
 משום תעשה ולא מן העשוי, ולי נראה
 דמה דעביד אח"כ היינו עשי דאמר רב גופי תלאן
 וכו' דזו היא עשיתן. וכן פ"ק דסוכה גבי הדלה עליה
 וכו' דק"לחתן זז עשיתן אלא עממא דזעין תלי לשמה
 ע"כ. והא דלדבריהם החלי בכלל חיוז לשמה דנפקא
 מגדילים תעשה לך ולא אמרינן דדי זקשירה דלח"כ,

מלאים על כל גדוהיכם, ומזה המין הוא מש"כ
 הח"ס זעלמו זחזכותו יו"ד סו"ס רפ"ז זענין
 החקירה אם יש זאילני סרק משום הרכבת כלאים
 ונעה לאיסור עפ"י דברי הרמב"ן זחורת אמת דעטס
 כלאים משום דמערבב זחות של מעלה וזה שייך
 זאילני סרק יע"ש זזה וכיו"ב גם שאנשי האמת קבעו
 דזריכם על ענין זה זעלמו, ומזה כל הפוסקים
 מלאים, אבל מי שלקח אחיה הקדמה מכתבי האריז"ל
 אשר שגבה מאתנו זחיה עולם היא זשנית זחיה
 מזב מהעולמות, ומפרש זזה הלכה פסוקה אז מלוא
 ממנאות החורה אשר לו היינו יודעים פנימיות המלוא
 אז **הבלק"ה**, די' פנימיותה זחור אחר ומעולם אחר
 לגמרי, אלא שאנו כעוורים הממששים זחפלה, א"כ
 מערבב הוא זחות עליונים, שהוא עטס הכלאים
 כמש"כ רבינו הרמב"ן וח"ס הג"ל, והרי הוא זורע
 כלאים ממש, ודברי מרן ז"ל נאמרו זזה בדיוק עלום
 אין זכס נפתל ועקש, ודיוק וגרים הח"ס לכתוב
 כעין זריעת כלאי הכרס שהוא זחריזת היתר זחיתר
 עהור זעבור, משא"כ המערבב דברי הגיון והשכלה
 זחיה"ק, הלא הוא כמערבב עמא זעבור, שור וחמור
 יחדיו כלש"נו הק'. אעפ"י שרחוק אני מלהיית זקי
 זענינים הג"ל, מי"מ הדברים מלד עלמס מוכיחים והם
 זרורים.

והרני דושי"ת ומזרכו להיות חפץ די מלוא זידו
 זחות נפשו היקרה ונפש יודכם מנפס לחסדי
 די.

סימן ג

בדין תכלת אינו מעבב את הלבן

מנחות ז' ע"א: סדין צלילית ז"ש פוערים זכ"ה
 מחייזום, וזועת רש"י דלז"ש לית להו
 סמוכין להחור כלאים צלילית ופיטרין דוקא מתכלת,
 והתוס' הרבו להקשות על רש"י ודעתם דגם מלבן
 פטור. וזחשיבת שאגת אריה סימן ל"א דקדק על
 דזריהם דמי"ע לא הקשו תוס' זפשיטות דכיון דאינו
 יכול להטיל תכלת מן החורה (לדעת רש"י) א"כ איך
 יטיל לבן, דזכי תכלת אינו מעבב את הלבן כמבואר
 ריש פרק התכלת, מי"מ נימא דעכ"פ ראוי לזינה
 זעין והכ"א אינו ראוי לתכלת מכה איסור כלאים.
והנראה זזה דתוס' לדעתם אזלי שהוכיחו זמנחות
 ל"ה ע"א דאפילו למד דקיי"ל תכלת
 אינו מעבב את הלבן אין הפירוש דמטילים רק ז'
 חוטי לבן, דלעולם גם זמנן דליכא תכלת מטילים די'
 חוטין דחרי עיינא איכא זמנאות לי"ת, חדא דין
 גדילים דילפינן גדיל גדילים דזעין די חוטין ושם
 לא פירשה תורה אחיה לצב אלא דין החוטין וזה

ערוך

הלכות תפילין סימן כה כו

השלח

כו 51

נשמנו ממקומן כתב רבינו הרמ"א דאם מחזור אחת מהם הוי כמניח אחת מהן שיתבאר בסי' כ"ז עכ"ל והו' בנשמטה מעצמה אבל בחלץ כל זמן שלא חלץ שתייהם לא הוי הליצה וא"צ לברך כשחוזר ומניח האחת שחלצה אפילו אם היתה כוונתו שלא להניחה עוד [כלל"ד וע' בלר"ס"ח וצמ"ב ודו"ק] :

כד כתב רבינו הב"י בסעי' י"ב מי שמניח תפילין של יד ובירך ובהחלת ההידוק נפסק הקשר של יד והוצרך לעשות קשר אחר אמנם לא הסיח דעתו א"צ לחזור ולברך עכ"ל דלא הוי הפסק ואפילו אם בקש אחר לעשות הקשר ודיבר לא הוי הפסק שהרי זהו צורך התפילין ומלשנו משמע דדוקא כשבהחלת ההידוק נפסק הקשר שעדיין לא חלה הברכה על המצוה ולכן א"צ לחזור ולברך אבל אם נפסק לאחר ההידוק צריך לחזור ולברך אף שנפסק קודם הנחת של ראש :

כה והקשו עליו ממה שכתב בעצמו אה"כ אם הותר של יד קודם הנחת של ראש מהדקו וא"צ לחזור ולברך אבל אם הניח של ראש ואה"כ הותר של יד מהדק ומברך עכ"ל ותרצו דנפסק הקשר דהוי הפסק גדול בעשיית הקשר מברך גם קודם הנחת של ראש אם נפסק לאחר ההידוק אבל הותר שא"צ רק הידוק בעלמא אינו מברך אה"כ הותר אחר שהניח השל ראש [מג"א סק"ד] ויש מי שפסק גם בנפסק הקשר כמו בהותר דאם נפסק קודם שהניח השל ראש אף שנפסק אחר ההידוק אינו מברך [ט"ז סק"ג] ולי נראה דגם כוונת רבינו הב"י כן הוא ואורחא דמילתא נקיט דהותר הקשר יכול להיות אף אחר ההידוק אבל נפסק שוהו מפני חלישת הרצועה אין מדרכה ליפסק רק בתחלת ההידוק כשמושכה ולא אה"כ :

כו ודע שי"א דכיון שנתבאר בסעי' כ"ב דאנחנו נוהגים שלא לברך בנשמנו ממקומם א"כ גם בהותר הקשר ונפסק הקשר א"צ לברך [מג"א סק"ג] ונראה דאין ראייה משם אלא בחותר הקשר דהוה מילתא דשכיה כמו השמטה ממקומה אבל נפסק לאו אורחיה ועוד דגם זה שנהנו שלא לברך בנשמנו אין הטעם ברור כל כך והבו דלא להוסיף עלה ולכן נראה דכזה יש להורות לברך וכן נראה דעת גדולי האחרונים [וכ"מ מהגר"ז שלא הזכיר זה ע"ש אבל בלר"ס"ח כתב בהמג"א ועמ"ב שכתב כדברינו ופשוט הוא דאם מניח תפילין על אחר שיברך אבל רצועה אחרת אינה גורמת ברכה דהברכה היא על הסגולה ולא על הרצועה] :

כז מותר לברך על תפילין שאורזין ולא דמי לציצת שנתבאר בסי' י"ד שאין מברכין על מלית שאולה

דהתם כמותך כתיב שיהא שלך אבל לא בתפילין ויותר מזה נתבאר שם דמותר ליקח תפילין של חבירו שלא מדעתו להתפלל בהם דמסתמא ניחא ליה לאיגש למיעבד מצוה בממוניה בדבר שאין לו הפסד אם לא כשידענו שנכרא קפדנא הוא דאו אין ליטול בלא דעתו ואין מברכין על תפילין גוולים ועל זה נאמר ובוזע ברך וגו' וכשיש בהם יאוש ושינוי רשות מברך ויש מנגמזין גם בזה משום דברכה שאני [עמ"ז סק"ד ועמ"ש בסי' י"ד בענין זה] :

כח בזמן הש"ס היו הולכים בתפילין כל היום ועכשיו א"א לנהוג כן מפני מדרתנו וגודל הזהירות בהם ולכן אנו מניחים התפילין מן קודם התפלה עד אחר התפלה ונהגו העולם שלא לחלוץ התפילין עד אחר קדושת ובה לציון ויש שכתבו ע"פ חכמת הנסתר שלא לחלוץ עד אחר שיאמר וישמע בהם ג' קדושות והיינו קדושת יום וקדושת שמ"ע וקדושת ובה לציון וד' קדישים והיינו קדיש שקודם ברכו ולאחר שמ"ע וקדיש שלם אחר ובה לציון וקדיש יתום שאחר עלינו שוהו מעיקרי התפלה ומרמזים לענינים גבוהים וזהו מילתא דפשיטא דביום שיש בו קריאת התורה שאין לחלצם עד אחרי קריאת התורה וממילא כן הוא דהא צריך לחלוץ אחר עיינו כמ"ש וכבר קראו בתורה ואפי' במקומות שקוראים בתורה אה"כ לא יחלצם עד אחר הקריאה ויותר שלא לחלוץ בפני הס"ת שוהו חוצפה לגלות ראשו בפני הס"ת אלא יסלק לצדדין ובר"ח חולצין קודם מוסף אף במקומות שאין אומרים כתר בקדושה ואם שכמה גדולים צווחו על זה מ"מ כן המנהג בכל תפוצות ישראל וחלילה לשנות כי נתייסר ע"פ חכמת הקבלה ובחזו"מ חולצין קודם הלל וגם הש"ץ יחלוץ קודם הלל בחזו"מ סוכות ויש שעושים כן גם בחזו"מ פסח ונהרא נהרא ופשמיה [עיין מג"א סק"ז שכתב שכל"ל ג' קדישים וד' קדושות ול"ע ודו"ק] :

כט ודע שיש בעניני תפילין וכן בשאר מצוות מה שעושים ע"פ חכמת הקבלה וכתבו הפוסקים כלל בזה דכשהגמרא והפוסקים מחולקים עם הוזהר הולכין אחרי הגמ' והפוסקים ואם הוזהר מחמיר יכול מי שירצה להחמיר בהוזהר ובדבר שלא נזכר בגמרא ודאי ראוי לעשות כדברי הוזהר אמנם אין כופין על זה [מג"א סק"ך בשם רדב"ז ע"ש אמנם מקובלני שה"א להיות הזוהר מחולק עם הגמ' אה"כ שגם צמ"ז יש פלוגמא ובמקום שהדין פסוק צמ"ז גם הזוהר ס"ל כן ואולי יש מקומות שלא פירשו כן צוהר לא כוונו החמ"ם ולריך לפרש פירוש שישמחו עם הגמ' ודו"ק] :

אלא תפלה אחת . וכו' ה' סעיפים :

שינוי בר"פ התכלת תפילין של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד ואע"ג דגם בציצת התכלת

סימן כו כיצד יעשה מי שאין לו

א תפילין של יד ושל ראש הם שני מצוות והרמב"ם וכל מוני המצוות מנו להו בשני מצוות עשה וכן

